

Nr 219.

Av herr **Andersson, Alfred**, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av kronotorp å vissa kronoparker m. m.

Med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 138 angående upplåtande av kronotorp å vissa kronoparker m. m. få vi framhålla följande.

Propositionen gäller formellt sett huvudsakligen anläggande av nya kronotorp av arbetarsmåbruks karaktär. Det dominerande motivet, som blir bestämmande för frågan om och i vilken utsträckning dylika kronotorp skola anläggas, är behovet av arbetskraft å statens domäner. Det äldre motivkomplexet, som inrymt en strävan att skaffa meddellösa personer möjlighet att skaffa egna jordbruk och ett försök att vidga den odlade bygden i Norrland, har nu helt lämnats ur räkningen. Då meningen är, att denna senare strävan i fortsättningen bör främjas genom egna hemsrörelsens verksamhet, torde några vägande invändningar knappast kunna göras mot förslagets principiella uppläggning, i vad det gäller en fortsatt nyanläggning av kronotorp.

Frågan ställer sig något annorlunda i de fall, då den nya lagstiftningen skall tillämpas på de äldre jordupplåtelseerna av olika slag — kolonat, skogstorp, odlingslägenhet eller kronotorp. Åtminstone en väsentlig del av dessa ha tillkommit utifrån en rent jordsocial motivering. Man har tagit sikte på brukningsdelar som borde kunna utvidgas till 15 hektar odlad mark. En stor del av de innehavare, som startat från dylika utgångspunkter, ha givetvis levat sig in i den tanken, att deras brukningsdelar borde utvidgas till verkliga jordbruk. Många ha också kommit så långt, att deras jordbruk för länge sedan passerat den övre gränsen för vad ett arbetaresmåbruk bör omfatta ifråga om odlad jord och lantbrukshållning. När dessa jordbruk föras in under den nya lagens tillämpning, komma de att illa motsvara den nya författningens principer och de intressen, som domänstyrelsen i främsta rummet har att bevaka. Från domänstyrelsens synpunkt kommer det givetvis att bli fördelaktigt att söka behålla eller i vissa fall pressa tillbaka dessa lägenheter till arbetaresmåbruks storlek, eller i de fall, då hästar behövas till brukningsdelar som jämte två kor och smådjur även kunna försörja en häst.

Man måste därför befara, att en viss intressekonflikt kan uppstå mellan de kronotorpare, som i enlighet med sina egna och statsmakternas ursprungliga intentioner vilja fortsätta att utveckla sina jordbruk fram till familjejordbrukens storleksordning, och domänstyrelsen, som har att till-

varataga ett statsligt affärsintresse. Ett dylikt latent konfliktämne inrym-
mes utan tvivel i lagförslagets § 3, som föreskriver, att vid upplåtelse av
kronotorp skall mellan domänstyrelsen och kronotorparen överenskom-
mas, om och i vilken utsträckning torparen skall vara skyldig att åtaga sig
arbete på kronoskogarna. Denna punkt har under förslagets beredning
varit föremål för delade meningar och inte minst från kronotorpare och
kolonister har man visat oro för vad tillämpningen av denna paragraf kan
föra med sig. Statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har be-
handlat denna fråga i sin motivering för lagförslaget å sidan 49 i proposi-
tionen. Där förutsättes, att domänstyrelsen vid arbetsprestationens avväg-
ning skall taga hänsyn till önskvärldheten av »att kronotorpen skötas väl,
så att de tillfredsställande fylla sin uppgift såsom stödjordbruk» (kurs. här).
För nyanlagda kronotorp och för dem av de äldre, som äro införstådda med
att deras jordbruk skola begränsas till arbetaresmåbruks storlek, är ett
dylikt uttalande betryggande. Emellan dessa kronotorpare och domänsty-
relsen kan för övrigt knappast någon intressekonflikt uppkomma. Då det
nya kronotorparessystemet förutsätter jordbruk av denna storlek, så skulle
det vara fullständigt orimligt och även från domänstyrelsens synpunkt
skadligt att förutsätta arbetsprestationer, som hindrade dessa jordbruks
effektiva skötsel. Frågan blir svårare för de kronotorpares räkning, som
önska fortsätta att utveckla sina jordbruk och därför behöva disponera
en allt större del av sin tid för det egna jordbrukets skötsel. Kronotorparna
ha i detta fall i huvudsak att lita till en välvillig tolkning av lagen, och då
det här blir fråga om en lång tid framåt och om olika tjänstemän, som i
första hand skola taga befattning med frågan, så är det inte underligt, om
en viss oro dröjer kvar på denna punkt. Det vore därför önskvärt, om
dessa kronotorpares berättigade intresse finge stöd i själva lagtexten. Det
skulle kunna ske genom att till § 3 mom. 1 fogades följande mening:

»Dock skall för sådan kronotorpares räkning, som innehaft sin lägen-
het före 1 januari 1943, skyldighet att åtaga sig arbete på kronoskogarna
under sommarhalvåret icke sättas i fråga, därest han icke själv så önskar.»

Om en dylik bestämmelse icke anses böra inskrivas i lagen, bör riksdag-
ens motivering i varje fall inrymma en liknande tankegång.

Även om det kan vara svårt att i varje enskilt fall träffa den riktiga av-
vägningen i fråga om skyldighet att utföra arbete, så bör det dock under-
strykas, att rätten till arbete är för kronotorparna i allmänhet en obestrid-
lig fördel.

En annan sak, som bör beaktas, är den minskade trygghet i fråga om
besittningsrätten till kronotorpen, som den nya lagen kommer att medföra.
Domänstyrelsen får i detta fall en fullständigt dominerande ställning. Från
kronotorparehåll har begärts längre upplåtelse-tid än 15 år. En dylik tid-
rymd innebär, att en ung människa, som startar vid ett kronotorp, kan få

lämna detsamma i sina bästa år. Även om något dylikt endast undantagsvis skulle inträffa, hindrar icke detta att känslan av otrygghet blir tämligen allmän. En upplåtelseid av 30 år skulle innebära att en person i vanliga fall har rätt att sitta kvar under hela sin arbetsföra ålder. En dylik upplåtelseid torde därför vara att föredraga.

Med stöd av det ovan anförda få vi hemställa,

att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 138 måtte beakta ovan anförda synpunkter.

Stockholm den 23 mars 1943.

Alfred Andersson.

P. J. Näslund.

Verner Söderkvist.

Sven V. Hansson.

Sven Edin.

Lage Svedberg.
